

УДК 159.923

DOI <http://doi.org/10.15421/102102>

СПЕЦИФІКА ЗВ'ЯЗКУ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ТА САМОСТАВЛЕННЯ ДО ФІЗИЧНОГО «Я» У ЖІНОК-КОРИСТУВАЧОК КОСМЕТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ

SPECIFICS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERFECTIONISM AND SELF-ATTITUDE TO PHYSICAL SELF OF FEMALE USERS OF COSMETOLOGY SERVICE

Бородінчик О.О.

магістр психології, випускниця

Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

khamaziuk@gmail.com

Кубриченко Т.В.

к.психол.н., доц., доцент кафедри

соціальної психології і психології

управління, Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара

t.kubr.dp@gmail.com

У статті представлено результати теоретичного обґрунтування й емпіричного дослідження специфіки зв'язку перфекціонізму та самостворення до фізичного «Я» жінок-користувачок косметологічних послуг. Висунуте припущення перевірено на вибірці досліджуваних, до складу якої загалом включено 60 жінок, з яких 30 користуються послугами косметолога, а інші 30 досліджуваних ніколи не зверталися до нього, та із застосуванням комплексу психодіагностичних засобів: «Багатовимірної шкали перфекціонізму» П. Х'юїтта та Г. Флетта в адаптації І. Грачової, «Шкали перфекціоністської самопрезентації» в адаптації О. Золотарьової, «Опитувальник перфекціонізму» (Н. Гаранян і А. Холмогорова) в адаптації Т. Завади, «Тест-опитувальник самостворення» (В. Столін, С. Пантілеев), «Діагностика тілесного «Я»» І. Либко, «Дослідження самостворення до образу фізичного «Я»» (А. Черкашина), «Оціночно-змістова інтерпретація компонентів зовнішнього вигляду» (В. Лабунська).

Результати емпіричного дослідження засвідчують наявність статистично значимих зв'язків різного напрямку між деякими показниками перфекціонізму та окремими показниками самостворення досліджуваних, їх самостворення до образу фізичного «Я», оціночно-змістової інтерпретації окремих компонентів зовнішнього вигляду. Окремі показники перфекціоністської самопрезентації досліджуваних корелюють із показниками тілесного «Я» й оціночно-змістової інтерпретації зовнішності та поведінки жінок. Перфекціоністська самопрезентація, демонстрація досконалості і поведінковий невияв недосконалості більше виражені у жінок-користувачок

косметологічних послуг, ніж у жінок, які не звертаються до косметологів. Перспективи наукових розвідок вбачаються в подальшому вивченні характеру зв'язку перфекціонізму та самостворення до фізичного «Я» осіб різних вікових та гендерних груп.

Ключові слова: перфекціонізм, самопрезентація, фізичний перфекціонізм, самостворення, образ фізичного «Я».

The article presents the results of theoretical substantiation and the empirical research of the specifics of connection between perfectionism and self-attitude to physical self of women - users of cosmetology service.

The hypothesis of research was tested on a sample which included 60 women: 30 use cosmetology service and other 30 have never consulted a cosmetologist. The following psychodiagnostic tools were used: «Multidimensional perfectionism scale» by P. Hewitt and G. Flett (adaptation by I. Grachova), «Perfectionistic self-presentation scale» by P. Hewitt (adaptation by O. Zolotarova), «Questionnaire of perfectionism» by N. Garanyan and A. Kholmogorova (adaptation by T. Zavadi), «Test-questionnaire of self-attitude» by V. Stolin and S. Pantileiev, «Diagnostics of the corporal self» by I. Libko, «Study of self-attitude to the image of physical self» by A. Cherkashina, «Evaluative and meaningful interpretation of the appearance components» by V. Labunska. The empirical research confirms the presence of statistically significant connections of different directions between some indicators of perfectionism and individual indicators of self-attitude, self-attitude of testees to the image of physical/corporal self, the evaluative-meaningful interpretation of some components of the appearance. Some indexes of the perfectionist self-presentation correlate with some indicators of physical self and evaluative-meaningful interpretation of the appearance and behavior of women. Perfectionist self-presentation, demonstration of perfection and behavioral non-manifestation of imperfection are more vivid in female users of cosmetology service rather than among women who don't visit a cosmetologist. The prospects of further research we foresee in the future study of connection between perfectionism and self-attitude to physical self of people of different age and gender.

Keywords: perfectionism, perfectionist self-presentation, physical perfectionism, self-attitude, image of physical self.

Постановка проблеми. Осмислення проблем самоставлення сучасних жінок до фізичного «Я» уявляється важливим як з огляду на те, що становлення образу тіла разом із розвитком психічного «Я» і соціального «Я» складають основу формування «Я-концепції» особистості, а конституційний чинник може, як відомо, позначатися на самосвідомості особистості, ставленні до свого тіла, впливати на психічні процеси (О. Лібін), так і в контексті гендерних стереотипів фемінності. Попри визначені науковцями сучасні трансформації останніх, вони тим не менше визнаються досить ригідними і, реалізуючи свої функції, можуть продовжувати спонукати жінок відповідати еталонам «справжньої жіночності» не лише стосовно розподілу соціальних ролей і виконання праці, яка відповідає статі, а й щодо зовнішнього вигляду. При цьому прагнення до досконалості може бути, за зауваженнями багатьох дослідників, як конструктивним, так і патологічним, здатним спричиняти розлади афективного спектру, негативно позначатися на продуктивності діяльності особистості, тому не менш актуальним залишається подальше вивчення проблем перфекціонізму.

Метою статті є емпіричне дослідження специфіки зв'язку перфекціонізму та самоставлення до фізичного «Я» у жінок-користувачок косметологічними послугами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі представлено широкий спектр досліджень феномену перфекціонізму, а зміст цього поняття, що початково означало, згідно з М. Холлендером, «надмірно високі стандарти особистості», модифікувався авторами, отримав численні інтерпретації, які уявляються радше взаємодоповнюваними, адже більшість дослідників роблять акцент саме на прагненні до досконалості, бездоганності, відповідності високим еталонам (Burns D.D., 1980; Loza O.O., 2009; Hewitt P.L. and et., 2003). Визнання обмеженості одновимірного бачення перфекціонізму лише як негативного явища зумовило обґрунтування психологічної структури перфекціонізму як багатовимірної моделі, при описі якої дослідники називають різні параметри, кількість яких коливається від трьох («Я»-адресований перфекціонізм; перфекціонізм, адресований іншим людям; перфекціонізм, адресований світу загалом) (Hewitt P.L. and et., 2003) до п'яти (сприйняття інших людей як таких, що мають високі очікування (при постійному порівнянні себе з іншими); завищені вимоги до себе; високі стандарти діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніших»; відділення інформації про власні невдачі і помилки; поляризоване мислення за принципом «все або нічого») (Н. Гаранян) та шести параметрів (особистісні стандарти; занепокоєність помилками; сумніви у власних діях; батьківські очікування; батьківська критика; організованість) (Frost R., Steketee G., 1997). Зокрема, в сучасних дослідженнях визначено психологічні особливості типів особистості перфекціоністів у структурі цільової спрямованості (Lukina N.B., 2017).

Значна увага приділяється видам перфекціонізму, визначення яких також відображає складність цього феномену, застосування різних критеріїв класифікації, але насамперед дає змогу визнати його як позитивним, так і

негативним явищем, адже, з одного боку, він може бути психологічним ресурсом прагнення особистості до самовдосконалення, саморозвитку, успіху, а з іншого – характеризуватися порушенням саморегуляції й відповідною невдоволеністю собою, страхом невдач, самозвинуваченням, низькою самооцінкою, дезадаптацією тощо. Саме тому в літературі описано перфекціонізм нормальний і патологічний (О. Золотарьова), «здоровий» і «невротичний» (Д. Хамачек), адаптивний і дезадаптивний (Дж. Ешбі та Р. Слейні), здоровий і нездоровий (В. Паркер), позитивний і негативний (Г. Оуенс).

Зауважимо, що дослідники доклали чималих зусиль для розмежування нормального і патологічного перфекціонізму. Відомо, що, згідно з Д. Хамачеком, тенденції до занадто високої критичності в оцінюванні власної поведінки більшою мірою зумовлюють психологічні проблеми перфекціоніста, ніж завищені стандарти (Hamachek D., 1978). Сучасні дослідники довели, що, на відміну від нормального перфекціоніста, тяжіння якого до реалістичних стандартів зумовлює задоволення собою, перфекціоніст патологічний через занадто високу стурбованість навіть незначними недоліками власної діяльності визнає невідповідність своїм вимогам (Копоненко О.І., 2016). При цьому автори зробили висновок про те, що намагання розвивати і вдосконалювати себе й результати своєї діяльності та загалом прагнення досягти високих стандартів не є патологічним при визнанні особистістю наявності «межі особистого самовдосконалення» (Копоненко А.О., Копоненко О.І., 2017). Зазначено, що і позитивні, і невротичні параметри перфекціонізму можуть закріплюватися в юнацькому віці (Cherpurna H.L., 2009); з'ясовано специфіку зв'язку зрілості особистості цього віку з показниками перфекціонізму (Hrysenko N.V., Smoliarova K.V., 2012), а також визначено взаємозв'язок перфекціонізму з показниками психологічного благополуччя студентів (Diachenko V.A., Munasyrova-Motiash I.A., Dubinina D.E., 2020).

Водночас у контексті нашого дослідження не менш цікавим уявляється параметр, названий авторами «фізичним перфекціонізмом», що інтерпретується як система переконань і установок особистості, які пов'язані із зовнішнім виглядом людини та передбачають її прагнення до ідеальних фізичних форм, високу вразливість щодо критики її зовнішності, якою вона незадоволена тощо (А. Холмогорова).

Шукаючи відповідь на питання про природу, чинники перфекціонізму, дослідники вказують на значущість провідних інститутів і агентів соціалізації особистості, зокрема сім'ї, школи, засобів масової комунікації. Вказано на важливу роль батьків, їх стосунків із дитиною, стилю батьківського виховання (Cherpurna H.L., 2013; Hamachek D., 1978). Цікавим є висновок про те, що чим вищі показники перфекціонізму в матері, тим вищими вони є й у її доньки-студентки, натомість зв'язків між перфекціонізмом батька і перфекціонізмом доньки не виявлено (Т. Завада), а також зауваження про впливовість порядку народження дитини і кількості

дітей у родині: єдина дитина в сім'ї та первісток, як доведено, частіше можуть ставати перфекціоністами (Zavada T.Yu., 2016).

Зазначена дослідниками складність феномену перфекціонізму позначається також на характері його впливу на особистість. З одного боку, зроблено низку висновків щодо негативних наслідків перфекціонізму для емоційної, мотиваційної сфер, царини міжособових стосунків, сфери особистісної межі (Н. Гаранян, С. Пантилєєв та інші), при цьому саме в останній прояв перфекціонізму засвідчує значущість зовнішності для особистості (К. Лисецький), надмірне прагнення відповідати її ідеалам. З іншого боку, вказано, що лише надмірне прагнення до досконалості спричиняє негативні наслідки для особистості, адже доведено, що перфекціонізм є елементом розвитку особистості (Loza O.O., 2009).

Не згасає інтерес дослідників і до численних проблем самоставлення особистості, його впливу на особистісні конструкти, продуктивність діяльності, міжособові стосунки тощо. Зокрема, обґрунтовано можливий вплив самоставлення на толерантність до невизначеності, ризикованість поведінки осіб (Arshava I.F., Bunas A.A., 2013); з'ясовано те, як типи самоставлення особистості співвідносяться з її суб'єктивним благополуччям (Zelinska S.F., 2012); доведено наявність зв'язку самоставлення підлітків, які пережили травмуючі події, з копінг-стратегіями (Motkov S.O., 2017) тощо.

При дослідженні самоставлення жінок до фізичного «Я» важливо також взяти до уваги, що, по-перше, положення про те, що усвідомлення й оцінка людиною свого зовнішнього вигляду ґрунтується на визначенні ступеня його відповідності соціальному ідеалу (А. Черкашина), зумовлюється соціально-культурними детермінантами. Встановлено, зокрема, наявність зв'язку між рівнем суб'єктивної значущості зовнішності, негативним образом тіла та низькою самооцінкою, високим рівнем депресії і тривожності, з труднощами в адаптації людей з помітними відмінностями (В. Лабунська). По-друге, не можна нехтувати великою значущістю зовнішності для осіб жіночої статі, зв'язком ступеня задоволеності своєю зовнішністю і відчуття щастя жінками (Е. Варлашкіна) і водночас їхньою стурбованістю й недостатньою задоволеністю власним зовнішнім виглядом (Е. Буренкова).

Ґрунтуючись на низці зазначених теоретичних положень, ми припустили, що самоставлення до фізичного «Я» у жінок, які постійно користуються косметологічними послугами, певним чином пов'язане з показниками їх перфекціонізму.

Для реалізації поставленої мети і перевірки висунутого припущення було застосовано комплекс психодіагностичних засобів, що об'єднав два блоки. До першого з них увійшли методики діагностики перфекціонізму досліджуваних жінок («Багатовимірна шкала перфекціонізму» П. Х'юїтта та Г. Флетта в адаптації І. Грачової, «Шкала перфекціоністської самопрезентації» в адаптації О. Золотарьової, «Опитувальник перфекціонізму» (Н. Гаранян і А. Холмогорова) в адаптації Т. Завади)). Другий блок було представлено методиками, що дали можливість отримати

показники самоставлення жінок, і зокрема самоставлення до фізичного «Я» («Тест-опитувальник самоставлення» В. Столін, С. Пантисев, «Дослідження самоставлення до образу фізичного «Я» (А. Черкашина), «Діагностика тілесного “Я”» І. Либко, «Оціночно-змістова інтерпретація компонентів зовнішнього вигляду» (В. Лабунська)).

До складу вибірки було залучено 60 осіб жіночої статі різного соціально-економічного статусу, віку, рівня освіти і різних професійних груп, з яких 30 досліджуваних є постійними користувачками послуг косметолога, вдавалися до вдосконалення своєї зовнішності (перша група), та 30 жінок, які не користуються послугами косметолога (друга група).

Перевірка висунутого припущення дала насамперед можливість знайти значущі кореляційні зв'язки між показниками перфекціонізму та окремими показниками самоставлення жінок, які користуються косметологічними послугами (табл. 1).

Таблиця 1

Значення коефіцієнтів кореляції r-Пірсона між показниками перфекціонізму та показниками самоставлення жінок, які користуються косметологічними послугами (за методиками «Багатовимірна шкала перфекціонізму» (П. Х'юїтт та Г. Флетт) в адаптації І. Грачової та «Тест-опитувальник самоставлення» (В. Столін, С. Пантисев))

Показники перфекціонізму	Показники за шкалами самоставлення		
	Шкала 1	Шкала 2	Шкала 3
Перфекціонізм, орієнтований на себе	0,540**	-0,053	0,351
Перфекціонізм, орієнтований на інших	0,476**	0,067	0,199
Соціально приписуваний перфекціонізм	-0,432*	0,367*	-0,490**

Примітка: * – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,05$,

** – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,01$;

Шкала 1 – інтегральне почуття за власне «Я»; шкала 2 – самоприйняття; шкала 3 – самовпевненість

Як видно з таблиці 1, статистично значущі кореляційні зв'язки різного напрямку встановлено між показниками усіх трьох шкал перфекціонізму та показниками інтегрального почуття «за» чи «проти» власного «Я». Зокрема, зв'язки показників названої шкали з показниками перфекціонізму, орієнтованого на себе, показниками перфекціонізму, орієнтованого на інших, є прямими (при $p < 0,01$), а зв'язок із показниками соціально приписуваного перфекціонізму – зворотним (при $p < 0,05$). Крім того, з'ясовано, що соціально приписуваний перфекціонізм позитивно статистично значуще пов'язаний із показниками самоприйняття досліджуваних (при $p < 0,05$) та має негативний статистично значущий зв'язок із показниками самовпевненості (при $p < 0,01$). Водночас статистично значущих зв'язків між показниками перфекціонізму, орієнтованого на себе, та показниками самоприхильності, самоцінності, самокерівництва, самовпевненості і закритості не знайдено. Також не виявлено статистично значущих зв'язків між показниками перфекціонізму, орієнтованого на інших, та самоприхильністю, самоцінністю,

самокерівництвом, самовпевненістю та закритістю; не пов'язаними статистично значуще виявилися показники соціально приписуваного перфекціонізму та показники самоприхильності, самоцінності, самокерівництва, закритості досліджуваних.

Зазначене може свідчити про те, що чим більш високі вимоги досліджувані жінки ставлять до себе та до свого оточення, тим вищі показники їх почуття «за» власне «Я». При цьому чим більше жінки-користувачки косметологічних послуг зорієнтовані на соціальні норми, еталони краси, тим більше вони схильні приймати себе (адже прагнуть відповідати репрезентованим зразкам жіночої краси), але тим нижчими є показники «за» власне «Я» та меншою виявляється їх упевненість у собі, що, можливо, й спонукає їх до постійного вдосконалення зовнішності.

Подальше дослідження показало наявність статистично значимих зв'язків між показниками перфекціонізму та деякими показниками самоставлення до образу фізичного «Я» у жінок-користувачок косметологічних послуг (табл. 2).

Таблиця 2

Значення коефіцієнтів кореляції r-Пірсона між показниками перфекціонізму та показниками самоставлення до образу фізичного «Я» у жінок, які користуються косметологічними послугами (за методиками «Багатовимірна шкала перфекціонізму» (П. Х'юїтт та Г. Флетт) в адаптації І. Грачової та «Дослідження самоставлення до образу фізичного «Я»» (А. Черкашина))

Показники перфекціонізму	Показники за шкалами самоставлення до образу фізичного «Я»			
	Шкала 1	Шкала 2	Шкала 3	Шкала 4
Перфекціонізм, орієнтований на себе	0,364*	0,380*	-0,408*	0,120
Перфекціонізм, орієнтований на інших	0,167	0,059	-0,318	-0,076
Соціально приписуваний перфекціонізм	0,048	0,300	0,170	-0,373*

Примітка: * – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,05$;

Шкала 1 – анатомічні характеристики (значимість самооцінки); шкала 2 – функціональні характеристики (значимість самооцінки); шкала 3 – соціальні характеристики (порівняно з іншими); шкала 4 – соціальні характеристики (значимість самооцінки)

Зокрема, було зафіксовано прямі кореляційні зв'язки перфекціонізму, орієнтованого на себе, з показниками анатомічних характеристик (значимість самооцінки) (при $p < 0,05$), функціональних характеристик (значимість самооцінки) (при $p < 0,05$) та зворотний кореляційний зв'язок із показниками соціальних характеристик (порівняно з іншими) (при $p < 0,05$). Такого ж наряду кореляційний зв'язок було знайдено між показниками соціально приписуваного перфекціонізму та показниками соціальних характеристик (значимість самооцінки) (при $p < 0,05$), але з показниками з інших шкал самоставлення до образу фізичного «Я» соціально приписуваний перфекціонізм виявився не пов'язаним. Зауважимо, що статистично

значущих зв'язків між показниками перфекціонізму, орієнтованого на себе, та показниками соціальних характеристик (значимість самооцінки) також встановлено не було. Так само не знайдено статистично значущих зв'язків між показниками перфекціонізму, орієнтованого на інших, та показниками самоставлення до образу фізичного «Я».

Отже, можна припустити, що чим вищі показники анатомічних та функціональних характеристик (значимість самооцінки) і чим нижчі показники соціальних характеристик (порівняно з іншими), тим більш високі й навіть нереалістичні вимоги висувають жінки, які користуються послугами косметолога, до самих себе, тим частіше вони вдаються до самокритики і «самокопання» й тим менше готові прийняти недоліки своєї зовнішності. Водночас чим вищі показники соціальних характеристик (значимість самооцінки), тим менше користувачки косметологічних послуг переконані в нереалістичності вимог інших осіб, яким важливо відповідати задля заохочення і прийняття.

Крім того, було встановлено, що показники перфекціонізму, орієнтованого на себе, статистично значимо пов'язані з показниками оціночно-змістової інтерпретації зовнішності (табл. 3). Відповідно, чим більш самокритичними є жінки-користувачки косметологічних послуг, чим більш нереалістично високі вимоги висувають до себе (що перешкоджає прийняттю власних недоліків), тим більше вони, напевне, намагаються стежити за своєю зовнішністю та доводити її до досконалості. Натомість між показниками цієї шкали перфекціонізму та іншими показниками оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду значущих кореляційних зв'язків знайдено не було.

Таблиця 3

Значення коефіцієнтів кореляції r-Пірсона між показниками перфекціонізму та показниками оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду у жінок, які користуються косметологічними послугами (за методиками «Багатовимірна шкала перфекціонізму» (П. Х'юїтт та Г. Флетт) в адаптації І. Грачової та «Оціночно-змістова інтерпретація компонентів зовнішнього вигляду» (В. Лабунська))

Показники перфекціонізму	Показники оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду			
	Обличчя	Тіло	Зовнішність	Поведінка
Перфекціонізм, орієнтований на себе	-0,096	0,091	0,519**	0,094
Перфекціонізм, орієнтований на інших	-0,201	-0,032	-0,156	-0,160
Соціально приписуваний перфекціонізм	-0,153	0,009	0,010	0,064

Примітка: ** – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,01$

З'ясовуючи наявність і характер зв'язку між показниками перфекціонізму та показниками тілесного «Я», ми побачили, що тільки між

показниками поведінкового невияв недосконалості та показниками «Я-інший» існує статистично значимий зв'язок (табл. 4).

Таблиця 4

Значення коефіцієнтів кореляції r-Пірсона між показниками перфекціонізму та показниками тілесного «Я» жінок, які користуються косметологічними послугами (за методиками «Шкала перфекціоністської самопрезентації» в адаптації О. Золотарьової та «Діагностика тілесного “Я”» І. Либко)

Показники перфекціонізму	Показники тілесного «Я»	
	Я-сам	Я-інший
Поведінковий невияв недосконалості	-0,186	0,377*

Примітка: * – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,05$

Представлені в таблиці 4 дані дають можливість припустити, що чим більше досліджувані жінки залежать від думки оточення, тим більше вони прагнуть приховувати від них свою недосконалість і, відповідно, можуть звертатися по допомогу до косметологів. Отримані результати не є неочікуваними як з огляду на відомі висновки про значущість для жінок думки оточення, так і зважаючи на важливість для них міжособових стосунків. Натомість інших статистично значущих зв'язків між показниками перфекціонізму та показниками тілесного «Я» знайдено не було.

Встановлено також, що статистично значимі кореляційні зв'язки існують між деякими показниками перфекціонізму в жінок, які звертаються до послуг косметологів, та окремими показниками оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду (табл. 5).

Таблиця 5

Значення коефіцієнтів кореляції r-Пірсона між показниками перфекціонізму та показниками оціночно-змістової інтерпретації зовнішнього вигляду жінок, які користуються косметологічними послугами (за методиками «Опитувальник перфекціонізму» Н. Гаранян і А. Холмогорової в адаптації Т. Завади та «Оціночно-змістова інтерпретація компонентів зовнішнього вигляду» (В. Лабунська))

Показники перфекціонізму	Показники оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду			
	Обличчя	Тіло	Зовнішність	Поведінка
Селектування інформації про власні помилки й невдачі	-0,110	-0,023	-0,371*	-0,384*
Поляризоване мислення	0,060	-0,114	0,236	0,387*

Примітка: * – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,05$

Дані, наведені в таблиці 5, демонструють зворотні статистично значущі кореляційні зв'язки між показниками селектування інформації про власні помилки й невдачі та деякими компонентами зовнішнього вигляду (зовнішність (при $p < 0,05$) та поведінка (при $p < 0,05$)), а також позитивний зв'язок між показниками поляризованого мислення та показниками поведінки (при $p < 0,05$). Тому можемо припустити, що чим більше досліджувані жінки

відбирають інформацію про свої невдачі, помилки, чим більше приділяють їм увагу, тим менше вони задоволені своєю зовнішністю і поведінкою. При цьому чим більше користувачки косметологічних послуг схильні жити відповідно до принципу «все або нічого», тим більш позитивно вони інтерпретують свою поведінку. Між іншими показниками перфекціонізму та показниками оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду не було виявлено статистично значущих зв'язків.

У ході подальшого дослідження також було знайдено статистично значимі зв'язки між окремими показниками перфекціоністської самопрезентації та оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду досліджуваних жінок (табл. 6).

Таблиця 6

Значення коефіцієнтів кореляції r-Пірсона між показниками перфекціоністської самопрезентації та показниками оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду жінок, які користуються косметологічними послугами (за методиками «Шкала перфекціоністської самопрезентації» в адаптації О. Золотарьової та «Оціночно-змістова інтерпретація компонентів зовнішнього вигляду» (В. Лабунська))

Показники перфекціоністської самопрезентації	Показники оціночно-змістової інтерпретації компонентів зовнішнього вигляду	
	Обличчя	Тіло
Перфекціоністська самопрезентація	0,491**	-0,183
Поведінковий невияв недосконалості	0,126	-0,509**

Примітка: ** – статистично значущий кореляційний зв'язок при $p < 0,01$

Як видно з таблиці 6, зв'язок між показниками перфекціоністської самопрезентації і показниками оціночно-змістової інтерпретації такого компоненту зовнішнього вигляду як обличчя є позитивним (при $p < 0,01$). Напевне, чим більше досліджувані жінки прагнуть бездоганно виглядати в очах інших, тим більше уваги вони приділяють красі й молодості свого обличчя як власній «візитівці», що робить зрозумілим їх постійне звернення до косметологічних послуг. При цьому зовсім іншого напрямку – негативний – зв'язок було знайдено між показниками поведінкового невияву недосконалості та показниками оціночно-змістової інтерпретації тіла як компоненту зовнішнього вигляду жінок (при $p < 0,01$). Можливо, чим нижче жінки, які користуються косметологічними послугами, оцінюють зовнішній вигляд свого тіла, тим більше вони прагнуть не виявляти свою недосконалість у поведінці, приховувати власні недоліки. Натомість статистично значимих зв'язків між іншими показниками перфекціоністської самопрезентації і показниками оціночно-змістової інтерпретації інших компонентів зовнішнього вигляду досліджуваних виявлено не було. Цікаво, що при зіставленні показників перфекціоністської самопрезентації жінок-користувачок косметологічних послуг та жінок, які не звертаються до

косметологів, було виявлено низку відмінностей (табл. 7).

Таблиця 7

Показники перфекціоністської самопрезентації жінок-користувачок косметологічних послуг і жінок, які не користуються косметологічними послугами, та значення U-критерію Манна-Уїтні (за методикою «Шкала перфекціоністської самопрезентації» в адаптації О. Золотарьової)

Показники перфекціоністської самопрезентації	Середні значення показників		Показник U Mann-Whitney
	Перша група	Друга група	
Самопрезентація	34,48	26,52	330,5**
Демонстрація досконалості	33,83	27,17	350**
Поведінковий невияв недосконалості	32,95	28,05	376,5**

Примітка: ** – рівень значущості $p \leq 0,01$;

Перша група – жінки, які користуються косметологічними послугами;
друга група – жінки, які не користуються косметологічними послугами

Дані, наведені в таблиці 7, ілюструють наявність більш високих показників перфекціоністської самопрезентації, демонстрації досконалості і поведінкового невияву недосконалості у представниць першої групи, до якої увійшли жінки-користувачки косметологічних послуг, порівняно з жінками, які не звертаються до послуг косметолога (друга група). Зазначене дає змогу припустити, що жінки, які є постійними клієнтами косметологів, більше прагнуть видаватися досконалими для оточення, досягати ідеалу і більш помітно уникають демонстрації недосконалості в поведінці, більше тяжіють до приховування власних недоліків, аніж жінки, які не користуються косметологічними послугами.

Висновки. Емпіричне дослідження специфіки зв'язку перфекціонізму та самостворення до власного тіла у жінок-користувачок косметологічних послуг, не претендуючи на вичерпність, дає змогу визнати існування певних зв'язків між низкою показників перфекціонізму і деякими показниками самостворення до фізичного «Я» в жінок, які користуються косметологічними послугами, та сформулювати низку висновків.

1. Статистично значимі зв'язки різного напрямку й щільності існують між показниками перфекціонізму, орієнтованого на себе, перфекціонізму, орієнтованого на інших, соціально приписуваного перфекціонізму та деякими показниками самостворення жінок-користувачок косметологічних послуг, їх самостворення до образу фізичного «Я», показниками оціночно-змістової інтерпретації окремих компонентів зовнішнього вигляду.

2. Висока залежність досліджуваних від думки про них інших осіб може позначатися на прагненні жінок-користувачок косметологічних послуг уникати поведінкового демонстрування своєї недосконалості, приховувати її.

3. Чим більше жінки-користувачки косметологічних послуг вдаються до селектування інформації про свої невдачі і помилки, тим нижчими є

показники оціночно-змістової інтерпретації ними власної зовнішності і поведінки; при цьому показники поведінки як компоненту зовнішнього вигляду позитивно пов'язані з поляризованим мисленням досліджуваних.

4. Якщо показники перфекціоністської самопрезентації досліджуваних позитивно корелюють з оціночно-змістовою інтерпретацією обличчя, то невдоволення зовнішнім виглядом свого тіла пов'язане із сильним намаганням приховувати свою недосконалість.

5. Жінки-користувачки косметологічних послуг характеризуються більш високими показниками перфекціоністської самопрезентації, демонстрації досконалості і поведінкового невияву недосконалості, ніж жінки, які не звертаються до косметологів.

Перспективи наукових розвідок вбачаються в подальшому вивченні характеру зв'язку перфекціонізму та самостварення до фізичного «Я» в осіб різних вікових та гендерних груп.

Бібліографічні посилання

- Arshava, I. F., Bunas, A. A. (2013). Vyvchennia komponentiv Ya-kontseptsii ta samovidnoshennia osib z ryzykovanoiu povedinkoiu [Study of the components of self-concept and self-attitude of people with risky behavior]. *Kharkiv National university Bulletin*, № 1056, p. 7–11 [in Ukrainian].
- Hrysenko, N. V., Smoliarova, K. V. (2012). Kharakter zviazku perfektsionizmu ta osobystisnoi zrilosti v yunatskomu vitsi [The nature of the connection between perfectionism and personal maturity in adolescence]. *Dnipropetrovs'k National university Bulletin*, iss. 18, vol. 20, № 9/1, p. 65–73 [in Ukrainian].
- Diachenko, V. A., Munasyypova-Motiash, I. A., Dubinina, D. E. (2020). Vzaïmozv'iazok perfektsionizmu iz zadovolenistiu zhyttiam i psykhologichnym blahopoluchchiam v osib yunatskoho viku [The relationship of perfectionism with life satisfaction and psychological well-being of young people]. *Habitus*, iss. 12, vol. 2, p. 121–126 [in Ukrainian].
- Zavada, T. Yu. (2016). Perfektsionizm yak sotsialno-psykhologichna vlastyvist osobystosti: pozytyvnyi i nehatyvnyi aspekty [Perfectionism as a socio-psychological property of personality: positive and negative aspects]. *Scientific studios in social and political psychology*, iss. 38, p. 51–63 [in Ukrainian].
- Zelinska, S. F. (2012). Spivvidnoshennia pokaznykiv subiektyvnoho blahopoluchchia osobystosti z typamy yii samovidnoshennia [The ratio of indicators of subjective well-being of an individual with the types of their self-attitude]. *Odesa National university of I. Mechnikov Bulletin*, № 8, p. 83–90 [in Ukrainian].
- Kononenko, A. O., Kononenko, O. I. (2017). Perfektsionizm osobystosti: norma chy patolohiia? [Perfectionism of personality: norm or pathology?]. *Kherson State university Bulletin: Collection of scientific papers. Psychological sciences series*, 2017, iss. 3, vol. 2, p. 170–174 [in Ukrainian].

- Kononenko, O. I. (2016). Perfektsionizm osobystosti [Perfectionism of personality]. Monograph. Odesa [in Ukrainian].
- Loza, O. O. (2009). Perfektsionizm yak predmet naukovoho doslidzhennia [Perfectionism as a subject of scientific study]. *Actual problems of Psychology/ edited by S. D. Maksymenko*, vol. X, iss. 15, p. 296–308 [in Ukrainian].
- Lukina, N. B. (2017). Doslidzhennia psykholohichnykh osoblyvostei osobystisnykh typolohii perfektsionistiv u strukturi tsilovoi spriamovanosti [The research of the psychological peculiarities of the personality typologies of the perfectionists in the structure of the targeted orientation]. *Kherson State university Bulletin: Collection of scientific papers. Psychological sciences series*, 2017, iss. 6, vol. 1, p. 56–61 [in Ukrainian].
- Motkov, S. O. (2017). Vzaïmozv'язok samostavleniia ta adaptatsiinoi povedinky pidlitkiv z travmuiuchym dosvidom [Interconnection of self-regard and adaptability of behaviour of teenagers who survived traumatic experiences]. *Kherson State university Bulletin: Collection of scientific papers. Psychological sciences series*, 2017, iss. 6, vol. 1, p. 68–73 [in Ukrainian].
- Chepurna, H. L. (2009). Perfektsionizm yak chynnyk sotsialnoi aktyvnosti molodi [Perfectionism as a factor of youth social activity]. *Chernihiv State pedagogical university Bulletin: Psychological sciences series*, iss. 74, p. 172–177 [in Ukrainian].
- Chepurna, H. L. (2013). Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti perfektsionizmu molodi [Socio-psychological characteristics of youth perfectionism]. PhD thesis. Kyiv [in Ukrainian].
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology today*, № 11, p. 34–52 [in English].
- Frost, R., Steketee, G. (1997). Perfectionism in obsessive-compulsive disorder patients. *Behavior Research and Therapy*, vol. 42, № 3, p. 291–296 [in English].
- Hamachek, D. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, № 15, p. 27–33 [in English].
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., Sherry, S. B., Habke, M., Parkin, M., Lam, R. W., McMurtry, B., Ediger, E., Fairlie, P., Stein, M. B. (2003). The interpersonal expression of perfection: Perfectionistic self-presentation and psychological distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, № 84 (6), p. 1303–1325 [in English].